

Bil je zeleni sneg pod Triglavom

Nekaj besed o njem zdaj, ko ga ni več –
tam je le še njegov preostanek

✍ Gregor Lobe ✎ Miha Pavšek

Zgodilo se je tisto, česar se je prof. Pavel Kunaver zaradi več zaporednih pretoplih poletij bal že daljnega leta 1957 in v Planinskem vestniku o Triglavskem ledeniku zapisal: „Take vremenske nepravilnosti pa so mu usodne in groza me je misliti na čase, ko se bodo mrtve groblje ostrega krša razprostirale prav od Kredarice tja do strmin Triglavске severne stene ...” in še: „Ob mislih na ledenik se mi je krčilo srce, saj je toliko doprinesel k lepoti Triglava.“ Zelenega snega pod Triglavom ni več. Globalna otopleitev zemeljske atmosfere je storila svoje.

V prisposodbi je bil Triglav – kralj s severne strani in iz doline Vrat – še najbolj podoben angleškemu kralju Henrik VIII, ki ga na uradnem portretu, razstavljenem v Londonu, okoli ramen krasi ogrinjalo iz belega hermelina. Podoba Henrika VIII brez hermelina bi bila dokaj klavrna; enako je bilo s Triglavom brez ledenika okoli ramen, ko sem ga opazoval v letošnjem poznem poletju.

Prvič sem bil na Triglavu kot 15-leten gimnazijec avgusta leta 1968. Takrat je lednik meril še 12 hektarjev. V poznih avgustovskih

Pogled na Triglav leta 1934

Triglavski ledenik sredi poletja 2005

dneh leta 1968 je bil že pokrit z debelo odejo na novo zapadlega snega, oblo izbočeni Zeleni sneg z redkimi ledenišskimi razpokami se je kazal v vpadnici grebena med Malim in Velikim Tigravom kot smaragden dragulj. Naša najstniška družba z vodnikom Vinkom je zamaknjeno strmela v lepote nepričakovane zimske pravljice v avgustu ... Prekrasen je bil pogled na Triglav v popoldanskem soncu izpred stare kočice na Kredarici. Na vrh so odšli le dobro opremljeni planinci s cepini in derezami, za nas zelence pa to ni bilo mogoče, bilo je prenevarno, saj je bil na debelo zasnežen in poledenel, temperatura pa je bila kar precej pod ničlo; takrat je na Triglavu in v soseš-

čini vladala že prava zima. Na ledeniku, na katerem je brnela smučarska vlečnica, so redki srečnejši, ki si jim je uspelo izposoditi smučarsko opremo, veselo vijugali po svežem pršiču na testnih smučeh begunjskega Elana. Takratna pravljica podoba Triglava in razpoloženje, ki je vladalo na Kredarici in na ledeniku, sta doživetji, ki sta oblikovali moj odnos do planin in me spremljata še danes.

Znova, tokrat že dvajsetič, sem ga obiskal v letošnjem avgustu, dan ali dva po proslavi ob 110-letnici postavitve Aljaževega stolpa. Pristopil sem po običajni poti čez Prag, tako kot prvič pred 37 leti. „Kakšni bodo tokratni vtisi?“ sem se spraševal, ko sem bil pri studencu pod Begunjskim vrhom. Jasno, prekrasno popoldne na Kredarici, temperatura okoli 5° C. Z zahoda je prihajala otoplitev, oblaki so se že nevarno bližali Jalovcu in Mangartu. Na prostem pred Triglavskim domom je bilo prav prijetno, posebno lep je bil razgled po Gorenjski in naprej proti Ljubljani ... Pogled proti vrhu Triglava pa je razkrival tako podobo: Mali in Veliki Triglav sta bila nekako od višine 2650 m do vrha oprhana s tanko

snežno odejo. V previsih Malega Triglava so visele dolge ledene sveče, ki so se od časa do časa lomile, se med padanjem po skalah razbijale in se žvenketaje usipale po izpranem, golem, rumenem skalovju, na katerem je nekdaj ležal Zeleni sneg. Celotno severno pobočje Triglava v območju od Kredarice do Glave (2424 m) in naprej do roba stene je skoraj popolnoma kopno, ostala je le še neznatna, niti hektar velika ledeniška krpa, preostanek nekdanjega ledenika. Porumenelo skalovje, zlizano od drsenja ledenika v preteklosti, je ponekod rahlo zasigano. Površina teh skal je na otip še najbolj podobna smirkovemu papirju. Vsepovsod po skalah je polno rdečih oznak in

letnic, s katerimi so naši geografi v preteklosti zaznamovali umikanje ledenika. Na novo so se pojavile rdeče oznake, s katerimi je Alojzij Žakelj iz Zaplanje markiral pot proti Kugyevi polici. Na štiriurnem potepanju, ki je trajalo do sončnega zahoda, nisem srečal žive duše. Le zvedave planinske kavke s Kredarice so v preletu nekajkrat prišle pogledat, kaj se dogaja, in mi delale družbo. Posebno doživetje je bilo, ko sem se mimo vhodov v Triglavsko brezno povzpел na Glavo (glavni vhod je s strani, t. j. „zadaj“, pod Glavo, op. M. P.). Z vrha Glave, na katerem me je pričakal velik kamnit možic, se lepo vidi nekdanje obsežno območje Triglavskega ledenika, od katerega je ostalo, vsaj tako je videti od daleč, majhno snežišče. Triglavski podi so tako po večini goli ...

Zakaj ga ni več?

Odgovor je dokaj preprost – zaradi otolpitve zemeljskega ostračja se je snežna meja dvignila, toplo obdobje leta v visokogorju se je podaljšalo, s tem pa tudi talilno obdobje ledenika. Temu primerno se je skrajšalo „redilno obdobje“, ko se ledenik zaradi snežnih padavin debeli in širi, to pa je za že tako majhen ledeniček, po Trentarjih (ali to drži?) imenovan „Zeleni sneg“, usodnega pomena.

Ali je še led okoli Triglava?

Na površinah, ki bi obiskovalcem gora lahko ponudile bogatejši razgled, „da bi doprinesel k lepoti Triglava“, je ostala le že omenjena krpa ledu. Ta je tu in tam prekrit z meliščnim gruščem v obliki fosilnega ledu, ohranil pa se je v bližnjem Triglavskem breznu. Nič od tega pa ne pritegne večine planincev, ki obiskujejo Triglav. Morda bo ta pojav spet kdaj zanimal speleologe.

Zakaj ni nastalo ledeniško jezero, ko je izginil ledenik?

Zdaj, ko ga ni več, bi pogled na smaragdno zeleno ledeniško jezerce pomagal preboleti izgubo. Ledenik je bil pretanek, s kratkega ostenja nad seboj ni dobival zadosti grušča oziroma kamninskega gradiva, da bi z njim in s svojo težo lahko močnejše stružil podlago, to pa bi bil temeljni pogoj za nastanek kotanje ledeniškega jezera. (Poglavitna pogoja sta: 1) sorazmerno ravno ali vsaj uravnano površje – podi so nagnjeni, v spodnjem delu je to že

rob stene; 2) čelni nasip, potem neprepustna podlaga in obod, pa voda in še kaj bi se našlo, skratka, vse prej kot preprosto!) Na Kriških podih prek doline Vrat je bila narava bolj radodarna, saj tam obstajajo ljubka Kriška jezera. Ob taljenju ledu je voda z ledenika odtekala, širila razpoke v kamnini, se izgubljala v podzemlju visokogorskega krasa Triglavskih podov in se znova pojavila v dolini Vrat kot izvir (Triglavske) Bistrice. Spet se je pokazala moč narave (ne gre za njeno moč, ampak je to le del dinamičnega spreminjanja zemeljskega površja; brez dvoma so bili podi nekoč že goli – mala ledena doba se je začela nekje v novem veku!), pa vendar bo naš Triglav zaradi svoje višine in simbolne vloge med Slovenci, ki je bila že nič kolikokrat izpričana na vse možne načine, še vedno magnet za množico ljubiteljev planin iz domovine in tujine. Planinske poti, ki vodijo nanj, so nad gozdno mejo od časa prvo-pristopnikov po večini ostale nespremenjene in danes že pomenijo redkost in zanimivost v celotnem alpskem prostoru. Ob pogledu na golega očaka s severa v poznem poletju pa za zdaj brez zadrege lahko rečemo: „Saj nima skoraj nič na sebi!“ In vendar je ves naš! ●

Viri:

- Pavel Kunaver: PV, april 1953, Sprehodi po Triglavskem ledeniku
- Vital Manohin: PV, januar 1955, O nastanku in ohranitvi snežišč in ledenikov v gorah
- Pavel Kunaver: Kamniški zbornik 1956, Kamniška Bistrica
- Pavel Kunaver: PV, marec 1957, Vse okoli ledenika
- Rado Smerdu: Proteus, marec 1978, Podzemeljski ledenik pod Triglavom
- Anton Ramovš: Proteus, oktober 1978, Triglav v geološki zgodovini!
- Ivan Gams: Proteus, december 1978, Triglavski ledenik
- Andrej Hočvar: Proteus, januar 1979, Meteorologija na Triglavu
- Dnevnik, april 2005, članek na str. 8–12: Peter Pahor: Ledenik bo kmalu zasul grušč